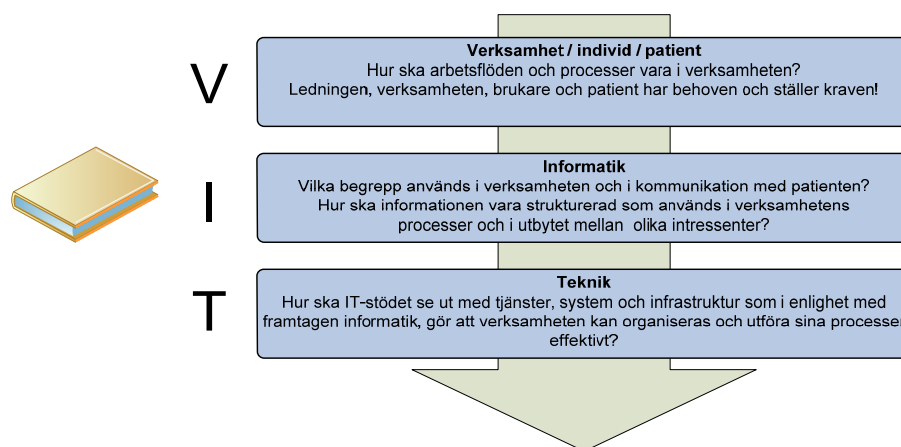

Arkitekturledning

1 Nationell Arkitektur och VIT-bok

1.1 Syfte

Syftet med nationell arkitektur är att etablera en grund att stå på och utgå ifrån som medger och bidrar till en nationell samverkan kring en enskild individ, invånare, patient, exempelvis uttryckt i en sammanhållen patientjournalinformation. Den nationella arkitekturen ska avspegla verksamhetens mål, strategier och behov samt hur verksamheten stöds av en enhetlig informationsstruktur och en ändamålsenlig teknisk arkitektur. För att etablera den nationella arkitekturen inklusive styrande principer och regler för samverkan inom vård och omsorg i Sverige finns VIT-boken. VIT-boken utgör ett ramverk utifrån perspektiven; **V**erksamhet, **I**nformationsstruktur och **T**eknik där vart och ett av perspektiven är uttryckt i Regler, Riktlinjer och Rekommendationer.

Figur 1 - VIT - boken

VIT-boken ska bidra till en God Vård¹, ökad arbetstillfredsställelse samt ökad effektivitet och produktivitet inom vård och omsorg i enlighet med den nationella IT-strategin för vård och omsorg. För att underlätta, vägleda och styra realiserandet av den nationella IT-strategin för vård och omsorg krävs ett regelverk kring nationell arkitektur för sammanhållen patientinformation. Det här betyder att regelverket i olika avseenden och omfattning kommer att påverka varje enskild aktör inom vård och omsorg vilket förstärker vikten av att det löpande bedrivs ett aktivt arbete lokalt/regionalt för att realisera den nationella IT-strategin. VIT-boken är därmed ett viktigt bidrag till God Vård och kommer att ge en god förutsättning för samverkan med den kommunala vården och omsorgen.

Arkitekturen syftar till att sänka tröskeln för att integrera vårdens information och processer – t.ex. genom gemensamma lösningar – och på så sätt sänka kostnaden och öka nyttan av samverkan utan att ge avkall på självbestämmanderätten.

1.2 Målgrupper

Målgrupper för VIT-boken är ledningar inom vård och omsorg, IT-leverantörer till vård och omsorg, de nationella projekten inom ramen för realiserandet av den nationella IT-strategin

¹ Motsvarande begrepp för omsorg skulle kunna vara God Omsorg.

Arkitekturledning

för vård och omsorg samt de regionala/lokala organisationerna för verksamhets- och IT-utveckling.

Utöver de som utgörs av målgruppen finns även andra indirekta intressenter patienter, individer, invånare, brukare, tillsynsmyndigheter, Försäkringskassan, Apotek etc.

1.3 Arkitektur²

Fokus för den nationella arkitekturen i VIT-boken är på samverkan mellan vård- och omsorgsgivare. VIT-bokens primära syfte i dagsläget är att underlätta och stödja samverkan mellan vårdgivare i Sverige för att primärt stärka patientsäkerheten, dvs. behovet av att kunna komma åt och förmedla information som behövs i en specifik vårdssituation. En vårdgivare kan vara såväl offentlig som privat och även offentliga (stat, landsting, kommun) och privata omsorgsgivare inkluderas som samverkande parter i den nationella arkitekturen.

Den nationella arkitekturen måste vara flexibel för organisationsförändringar, olika styrformer och ansvarsgränser, förändrat antal vårdgivare, samt vara politiskt oberoende.

Figur 2 – ”bygglovsprocessen”

Ett sätt att försöka åskådliggöra arkitekturarbetet är att jämföra med bygglovsprocessen. Det huset ska användas till styr på vilket sätt t.ex. fönster placeras, hur bredden på dörrar blir, kort sagt hur ritningen ser ut. Det här ställer i sin tur krav på hur grunden byggs, hur el, vatten och avlopp dras etc. I de olika snitten finns det varierande (bygg-) normer som ska följas i hela bygglovsprocessen. När huset är klart och ett utökad behov skulle uppstå av t.ex. ytterligare rum går sannolikt processen snabbare eftersom det mesta av arkitekturarbetet redan är klart och finns att utgå och komplettera utifrån.

Omsatt till det nationella arkitekturarbetet utgår det från vad verksamheten har för kravbild, hur den realiserar i en informationsstruktur samt i en teknisk arkitektur. Den nationella arkitekturen utgör ett ramverk (motsvarande byggnormer) utifrån dessa perspektiv; **Verksamhet, Informationsstruktur och Teknik**. Tillsammans utgör alla perspektiv en helhet – vilket innebär att när man fokuserar på ett element av arkitekturen, exempelvis tekniken, så ser man till dess plats i helheten!

² Arkitekt är en yrkestitel som vanligen används av personer som planerar och/eller formger byggnader, utemiljöer och inredning. Ordet arkitekt kommer av latinska architectus eller grekiska arkhitekton. Ordet är alltså en sammanslagning av de grekiska orden archos och tekton. Archos är ett förled som kan utläsas mästare eller överordnad (samma ordled som i ärkebiskop och ärkefiende) och tekton kan betyda snickare eller byggare. Således kan man säga att arkitekt betyder mästare i byggnadskonst eller överbyggmästare.

Arkitekturledning

Målet med en arkitektur för helheten är att:

- *optimera resurser dels genom att alla delar på utvecklingskostnader och gemensamma IT-tjänster, dels genom att vi får tillgång till mer kompetens,*
- *minska tiden till införande av nya IT-tjänster genom att vi kan använda och återanvända egna och varandras IT-tjänster,*
- *utveckla marknaden genom att skapa förutsättningar för fler aktörer att agera på marknaden för IT-tjänster och standardsystem för hälso- och sjukvård och*
- *ge förutsättningar och stödja genomförandet av den nationella IT-strategin.*

Regleringen av arkitekturen är ett långsiktigt arbete. För att få genomslag för den nationella arkitekturen måste en målbild utformas som stödjer verksamhetens krav och invånarnas behov. Mot denna målbild sker en konsekvent styrning i den fortsatta utvecklingen.

1.4 Omfattning

VIT-boken med dess regelverk skall tillämpas av och vara styrande för de tjänster, tillämpningar, projekt etc. som berör eller berörs av den nationella arkitekturen. Detta inkluderar upphandlingar, kompletteringar, vidareutvecklingar etc. av produkter och tjänster/tillämpningar inom ramen för den nationella arkitekturen.

1.4.1 Nationell samverkan

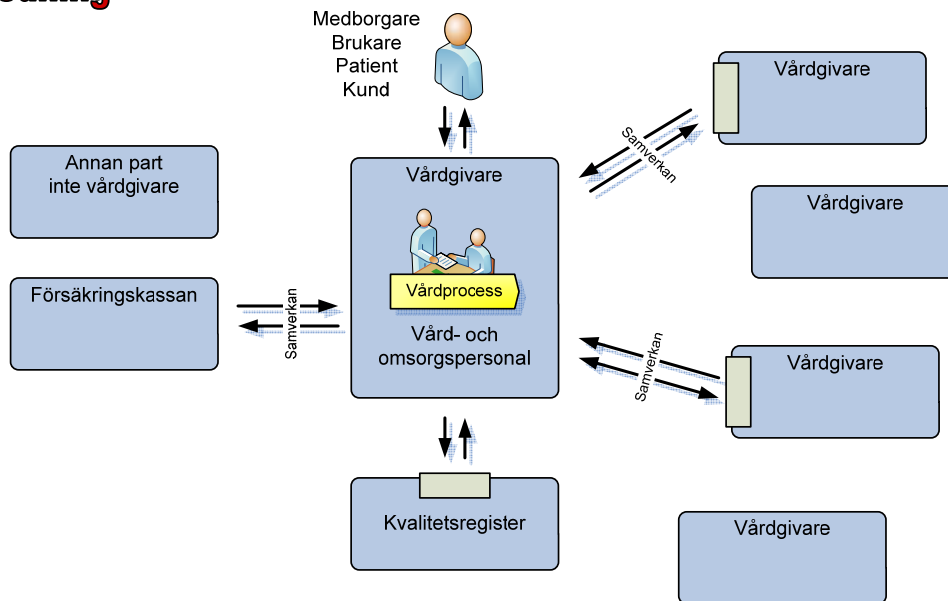
Samverkan avser dels den samverkan mellan vård- och omsorgsgivare som måste finnas i en viss vårdssituation³ för att kunna erbjuda God Vård i en individs hälsoärende, dels strukturell samverkan som syftar till att leda och styra, följa upp, utveckla, förvalta och organisera vård och omsorg i syfte att möjliggöra effektiv produktion av God Vård så som Socialstyrelsen preciserat den.

Samverkan kan avse både samverkan mellan vårdgivare lokalt eller i en regional gemenskap. Oavsett om samverkan sker mellan enskilda vårdgivare eller vårdgivare i en regional gemenskap gäller samma regelverk. Samverkan sker alltid genom att utbyta information med relevanta tjänster i en specifik vårdssituation där patienten kan vara med eller inte. Samverkan kan alltså brytas ner i de minsta ingående beståndsdelarna som tjänsteinteraktioner mellan initiativtagare och utförare. Arkitektur leder alltså till interoperabilitet som gör det möjligt att utbyta information, integrera processer och använda delade tjänster genom användandet av ett gemensamt regelverk.

Ytterst drivs krav på samverkan från behovet hos invånare, patienter, brukare samt vård- och omsorgspersonal. Politiker, och huvudmän kan via olika regleringar ge villkoren för hur samverkan får bedrivas. Intresseorganisationer och enskilda vårdgivare är också väsentliga intressenter för att ge rätta förutsättningar för samverkan inte minst genom normering och utveckling av samverkan mellan verksamheter.

³ Omfattar även omsorgssituation.

Arkitekturledning

Figur 3 - Samverkan mellan vårdgivare

Den enskilt viktigaste faktorn är ändå att dessa olika intressenter måste sätta invånarnas och patienternas bästa (hälsa, kvalitet, säkerhet, service) i fokus. Tillsammans utgör alla aspekter kring invånaren/patienten en helhet vilket ska återspeglas i arbetet med den nationella arkitekturen.

1.4.2 Lokal/regional användning

Även om VIT-boken avser den nationella arkitekturen för en sammanhållen patientinformation mellan olika vård- och omsorgsgivare⁴ kan den med fördel i tillämpliga fall även nyttjas i det lokala/regionala utvecklingsarbetet inom vården och omsorgen. Dessutom innebär en lokal anpassning med stor sannolikhet att tröskeln för att ansluta sig till den nationella arkitekturen blir betydligt lägre. I vissa fall är det dessutom en nödvändighet att vissa regler efterföljs även lokalt/regionalt, t.ex. när det gäller hantering av samtycke, SITHS⁵ och HSA⁶, eftersom de i sig utgör en grundläggande förutsättning för att den nationella samverkansarkitekturen ska fungera. Om den interna arkitekturen inom en vård- och omsorgsgivare väsentligen avviker från den nationella arkitekturen så innebär det att kostnaderna för att anpassa sig till den nationella lösningen blir högre.

Olika vård- och omsorgsgivare kommer att utvecklas i olika takt och de har olika ekonomiska och tekniska förutsättningar för att utforma egna interna lösningar och för att ansluta sig till den nationella infrastrukturen för samverkan mellan vård- och omsorgsgivare. En vård- och omsorgsgivare kan certifieras för att kunna anslutas till den nationella infrastrukturen. Anslutning kan ske vid individuellt passande tidpunkter.

⁴ Socialstyrelsen: Vårdgivare är statlig myndighet, landsting och kommun i fråga om sådan hälso- och sjukvårdsverksamhet som myndigheten, landstinget eller kommunen har ansvar för (offentlig vårdgivare) samt annan juridisk person eller enskild näringsidkare som bedriver hälso- och sjukvårdsverksamhet (privat vårdgivare). Omsorgsgivare kan vara offentliga (stat, landsting, kommun) eller privata (juridisk eller fysisk person).

⁵ SITHS – Säker IT i Hälso- och Sjukvård

⁶ HSA – Hälso- och Sjukvårdens Adressregister

Arkitekturledning

1.5 Avgränsning God Vård

Syftet med IT-stödet för vård och omsorg är att uppnå God Vård enligt Socialstyrelsens definition och motsvarande krav för den kommunala vården och omsorgen. Det är därför mycket viktigt att arbetet tar sin utgångspunkt från dessa krav från såväl producenter av vård och omsorg som från patienter och brukare. Dessa krav tas fram av expertgruppen för verksamhetskrav och bryts ned till arkitektoniska krav som kan vara utgångspunkt för nationellt standardiserad informationsstruktur, tjänsteinteraktioner och teknisk plattform.